

ÖRÖKZÖLD

Az Akadémia Könyvtára munkájának értékelése nem történhet meg anélkül, hogy röviden fel ne idézzük a könyvtár életében 1952-ben és 1953-ban létrejött alapvető fordulatot. Az 1952-ben lezajlott könyvtárvizsgálat után a vezetéssel megbízott háromtagú igazgatóság-nak jutott az a feladat, hogy ezt a helyzeténél és történeti alakulásánál fogva fontos könyvtárat képessé tegye új feladatainak elvégzésére, kiemelje elzárkózottságából és az országos könyvtárpolitika célkitűzéseinek ismeretében beépítse a magyar könyvtárhálózatba. Az igazgatóság – az Elnökség jóváhagyásával – a könyvtár legfontosabb feladatait a következőkben állapította meg: 1. A magyar tudományos kutatásnak hazai és külföldi könyvvel és tájékoztatással (bibliográfiával) való támogatása. 2. A magyar tudományos kutatás eredményeinek, mindenekelőtt az akadémiai kiadványoknak rendszeres csere formájában való eljuttatása a külföldi tudományos intézetekhez és kutatókhoz. [...]

Az alapvető feladatok, funkciók és a gyűjtőkör tisztázása után az igazgatósága megfelelő munkaszervezet kialakítását tűzte ki célul. A tervszerű könyvtári munkát – a szocialista könyvtári szervezés gyakorlatának megfelelően – a következő keretekben biztosította:

1. Szerzeményezési osztály. A Központi Könyvtár könyvbeszerzésein kívül az akadémiai intézetek külföldi könyvbeszerzéseit is intézi.

2. Cserecsoport. Együttműködve a szerzeményezési osztállyal, önállóan intézi a külföldi cserét, végrehajtja a kulturális egyezmények által előírt tudományos könyv- és periodika-cserét, nemcsak helyi, hanem hálózati, sőt a kulturális egyezmények csereviszonyaiban országos szinten is. Intézi az előfizetési periodika-beszerzést is.

3. Feldolgozó osztály. A katalogizálás, osztályozás, katalogusszervezés munkáját látja el két

munkacsoport keretében.

4. Olvasószolgálati osztály a következő csoportokkal:

- olvasótermi és kölcsönző csoport. Együttal végzi az olvasók szóbeli tájékoztatását is.
- raktár-csoport
- folyóirat-csoport. Az MTA Könyvtárában anynyira égető periodikarendezésen túl végzi a folyóiratok katalogizálását is.

5. Tájékoztató és bibliográfiai osztály. Az írásbeli tájékoztatás mellett a könyvtár bibliográfiai és dokumentációs kiadványait szerkeszti, tájékoztatói célokra tárgyszókatálogust állít össze.

6. Különgyűjtemények osztálya a következő részlegekkel:

- kéziratár,
- régi könyvek tára
- Keleti Gyűjtemény
- mikrofilmtár és mikrolaboratórium.

7. Eötvös-könyvtár. Délbuda társadalomtudományi kutató-könyvtára: egyúttal egyetemi könyvtári funkciókat is ellát.

8. Titkárság, gazdasági csoport.

A vázolt szervezeti felépítés folyamatosan alakult ki az utóbbi évek során. Mint minden szervezeti-szerkezeti megoldás, nem tekinthető véglegesnek, az aktuális célkitűzések szolgálatában állva, azokat megfelelően elégíti ki. A felsorolás hiányai (könyvkötészet, könyvhigiénia) egyúttal jelzik azt is, hogy az MTA Könyvtára e fontos területeken nem rendelkezik apparátussal és beruházásokkal. [...]

Az Akadémia Könyvtára – a korszerű könyvtári szervezési gyakorlatnak megfelelően – mintegy két év óta – az akadémiai intézetek könyvtárainak központjaként is szerepel. E hálózat funkcióját azonban nem elvi, hanem személyzeti okokból csak részben tudta gyakorolni. A könyvtári központosítás a létszámkeretek feltöltését kívánta volna meg, ez azonban

az utóbbi másfél év alatt nem volt lehetséges. A központi könyvtári funkciók gyakorlati keresztülvitele (25 akadémiai intézet könyvtári gondozása) majdnem kizárólag az állománygyarapítással volt összefüggésben. A külföldi könyv- és folyóiratbeszerzés egyeztetése és lebonyolítása, az intézetek devizanyilvántartása, a köteles- és duplumpéldányok eljuttatása az intézetek könyvtáraihoz, a nemzeti tulajdonba került könyvanyag: hálózati adminisztrációja s a körültekintő munka után kiválasztott könyvek (3606 kötet) igénylése az intézeti könyvtárak számára, a cseréből és kultúrcseréből származó főlöspéldányok intézeti profil szerinti szétosztása volt ennek a hálózati munkának a lényege.

A könyvtári központosítás helyességét igazolta az a tény is – ennek gyakorlati következményei is jelentkeztek – hogy a hálózat tagjai megismerve a központosítás jelentőségét és értékelve Szerzeményezési Osztályunk segítő munkáját, fokozott igényekkel léptek fel, könyvtári problémáikkal egyre gyakrabban keresték fel a központot [...]

Külön kell szólnunk szakbibliográfiai és dokumentációs, továbbá könyvtártudományi munkánk helyzetéről. Mérlegünk ezen a területen nem mindenben megnyugtató. Igen nagy mértékben – akadémiai helyzetünkől következőleg – támogattuk az akadémiai szakosztályok által megfelelő javaslatba hozott dolgozóink tudományos munkáját kutatónapok formájában. Erre a fontos kérdésre és annak könyvtári összefüggéseire még visszatérünk. Legkevésbé sikerült a könyvtártudományi munkák beépítése az intézeti tervbe. Egyéni munkáktól eltekintve két »határterületen« folyt tevékenység: a magyar könyvtártudomány bibliográfiájának területén értünk el kezdeti eredményeket (154 folyóiratkötet feldolgozása) s tovább folyt – ha korlátozott lehetőségek között is – a többnyelvű könyvtárági szakszótár anyagának gyűjtése és rendezése. Az 1954 folyamán megalakult Könyvtártudományi Főbizottság hatása és cél-

hiteltámogatása azonban még nem érvényesülhetett munkánkban. Jobb eredményeket értünk el a szakbibliográfiai és dokumentációs munka területén, sőt a múlt év az előző idők bizonytalanságával és célkitűzéseinek általános voltával szemben megszilárdulást és céltudatosságot hozott. Világossá vált, hogy bibliográfiai osztályunk főfeladata az akadémiai kutatás támogatása, dokumentációs területen pedig az MTA és a külföldi akadémiák működésével, tudománypolitikai célkitűzéseivel, szervezeti problémáival kapcsolatos anyag összegyűjtése. [...]

Az Akadémia Könyvtárában a tudományos munka folytatását jelenleg kétféle módon biztosítjuk s ez elvszerűen következik a könyvtár akadémiai jellegéből. Tudományos dolgozóinkat kutatónap biztosítása útján igen jelentékeny számban vonták be erre illetékes szerveink az Akadémia keretein belül folyó tervmunkákba. Ez örvendetes jelenség – hiszen intézetünk így tevékenyen tud közreműködni az MTA célkitűzéseinek megvalósításában s aktív módon járul hozzá a szaktudományok egyes részletfeladatainak megoldásához. Jól tudjuk, hogy az aktuális könyvtári feladatok elvégzésében a kutatónapok rendszere mennyiségileg felmérhető hiányokra vezet. Természetes kötelességük tehát illetékes akadémiai szerveinknek s a könyvtár vezetőségének is, hogy ezeket a kutatónapokat igen megokolt esetekben javasolják, engedélyezzék s tartsák fenn. Azért hangsúlyozzuk ezt, mert bizonyos helytelen liberalizmus ütötte fel a fejét ezen a területen. A kutatónapok teljes eltörlése azonban nemcsak a szaktudományok fejlesztése, de könyvtári szempontból is hátrányos lenne. Az Akadémia Könyvtára enciklopédikus jellegű tudományos könyvtár s a könyvtári munka minősége – bármilyen beosztásban munkálkodjanak is könyvtárosai – a dolgozók tudományos képzettségétől igen nagy mértékben függ. Az alkotó tudományos munka elmélyültebbé, színesebbé és eredményesebbé teszi a könyvtári szakmunkát is. Szükséges

azonban rámutatni arra is, hogy a könyvtár-tudományi munka támogatására a vezetőségnek sokkal nagyobb gondot kell fordítania, hiszen a Könyvtártudományi Főbizottság célkitűzései s az újra meginduló Magyar Könyvszemle immár reális alapot nyújtanak az ilyenfajta tudományos tevékenység számára. Az intézeti tervmunka szempontjából azonban – a valóságosan kiesett munkaórákon kívül – komoly nehézséget okoz az a körülmény is, hogy a könyvtári dolgozók tudományos munkájának eredménye – mint publikáció – nem könyvtári kiadványként jelentkezik, hanem tudományos kutatóintézeteink (akadémiai osztályok) kiadványaiban realizálódik. Márpedig az Akadémiai Könyvtár nemcsak a tudományos kutatást támogató intézmény, de egyúttal önálló tudományos intézet is, melynek saját tudományos programja is van s igen fontos feladata a könyvtártudomány fejlesztése. Éppen ezért azt a megoldást választottuk, hogy bibliográfiai és könyvtártudományi témáinkat fokozott mértékben építettük be az 1955. évi könyvtári munkatervbe s összehangoltuk a kurrens könyvtári munkákkal és a szaktudományi célokat szolgáló kutatónapokkal. [...]

Dolgozóink tudományos felkészültségén és kitaró munkáján kívül az Akadémia illetékes osztályaitól, a Könyvtártudományi Főbizottságtól és az Akadémiai Kiadótól is jelentékeny

segítséget kérünk és várunk, hogy célkitűzéseinknek a megkívánt színvonalon tudjunk megfelelni. Hangsúlyozni kell, hogy az Akadémia Könyvtára nem egy könyvtár a sok közül, hanem a magyar tudomány legfőbb szervező, irányító és vezető hatóságának és testületének nagy történeti múlttal, rengeteg értékkel rendelkező tudományos nagykönyvtára. Éppen ezért kiadványainak (akár a jelenleg folyó kutatásokat elősegítő, akár nagy és rejtett értékeit feltárók is azok) az olvasást, tanulmányozást és terjesztést lehetővé tevő nyomtatott formában kellene a jövőben megjelenniük: a sokszorosítási technika nem buzdít kiadásra, olvasásra és terjesztésre. Már a második ötéves terv tudományos célkitűzései felé vezet bennünket az a program, ami itt éppen csak érinteni akarunk: könyvtárunk különgyűjteményeinek igen nagy kulturális, tudományos és nemzeti értéket jelentő kódex kézirat-, és könyvritkaságai vannak. Ezeket korszerű, tudományos apparátussal készült katalógus- és forráskiadványokban kell feltárni és megjelentetni. Nemcsak a magyar tudományosság meritene ezekből nagy hasznot s tudománytörténeti kutatásunk jutna fontos munkaeszközökhöz és forrásgyűjteményekhez, hanem a nemzetközi tudományos fórumokon is méltóan és haszonnal képviselnék a Magyar Tudományos Akadémiát.

Forrás: Haraszthy Gyula – Sz. Németh Mária: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának munkája in Akadémiai Értesítő 1955. LXII. kötet, 508. szám, 59-69. p.

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető!

Lezárva: 2016. június 15.

Felelős kiadó: az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnöke

Kiadó: Egyházi Könyvtárak Egyesülése

Felelős szerkesztő: Török Beáta Tördelte: Tegzes Béla

Az Egyesülés székhelye: 1092 Budapest, Ráday utca 28.

A szerkesztőség címe: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

E-mail: biblio@sapientia.hu Telefon: 1-486-4421

Nyomtatott kiadás: ISSN 2064-9290

Online kiadás: ISSN 2416-0229